



Ísvirkisætlanir

Fyrstu ferð vit hoyra um ætlanirnar at byggja ísvirki er á fundi í arbeiðsmannafelagnum »Enigheden« á Tvøroyri hin 20. juli 1927.

Í fundarbók felagsins stendur m.a. »Det vedtoges også at skrive til forstanderskabet og anmode om at opføre et frysehus ovenpå det for tiden under opførelse værende kulpakhus«.

Tað sýnist tó sum henda ætlanin verður av ongum, tí á fundi hin 14. desember 1927 verður tosað um at útvega grund-øki at byggja ísvirki á. Samtykt var eisini, at senda bræv til »justitsminister Rytter, landstingsmand Effersee og Patursson folketingsmand«, har heitt varð á teir, um at gera sitt til, at danski staturin veitti lán til ísvirkisætlanina.

Vit mugu leggja okkum í geyma, at tað vóru arbeiðarar, sum fóru undir ísvirkisætlanina, og hetta hevur skapt ósøng í ávisum bólkum, sum royndu at seta fót fyri ætlanini.

Tað var so, at »Enigheden« hevði samtykt, at allir limir felagsins skuldu gjalda minst 25 krónur í partapeningi til ísvirkið. Teir, sum ikki vóru førir fyri hesum, skuldu gera eitt arbeiði, sum svaraði til 25 krónur, ið síðani skuldi vera teirra innskot í virkið. Hetta var skylda hjá øllum limum í »Enigheden«.

P. M. Dam, ið var formaður í ísvirkisnevndini, greiddi frá, at um virkið ikki fór at bera seg, fór ongín at missa meir enn tað, ið hann hevði sett sum partapening í virkið, og fyri flestu arbeiðara viðkomandi snúði tað seg um 25 kr.

Á sama fundi »Enigheden«s var uppskot til lóg fyri »Ísvirkið« einmælt samtykt.

Hin 7. januar 1928 fær »Enigheden« svar frá Froðbiar sóknar kommunu, sum ávisir felagnum øki at byggja ísvirki á. Eisini kemur svar frá felag í Hull, sum »Enigheden« hevur sett seg í samband við, viðvíkjandi útflutninginum av tí feska fiskinum, so ikki kann sigist annað enn, at limir »Enigheden«s veruliga hava verið úti um seg og trúð uppá ætlanina.

Men stóða arbeiðaranna var so vána-lig tá, at har var nokk lítið at missa. T. d. kann nevast at á sama fundinum hin 7. januar, var uppskot frammi um at seta á stovn arbeiðsávising, sum kundi býta arbeiði millum teir ymisku arbeiðarar. Eisini var nevnd sett at arbeiða við spurninginum um arbeiðsloysiskassa.

Arbeitt verður víðari við málinum um ísvirkið, og á fundi í »Enigheden« 17. juni 1928 hevur P. M. Dam frágreiðing frá uttanlandsferð í samband við ísvirkisætlanina.

Flutningsskip

Í samband við ætlanirnar um at útflyta feskfisk, varð eisini arbeitt við spurninginum um at fáa til vega eitt frystiskip til endamálið.

Í 1949 varð »Skipafelagið Føroyar« stovnað, og tók tað sær m.a. av ferða-fólka- og farmaflutningi millum Føroyar og útheimin. Men onki av skipum felagsins hevði kuldalast, sum kravdist til sigling við frystum fiski.

Tí setti felagið seg í samband við ymisk feløg, og spurdi, um teir vóru áhugaðir fyri at gera nýtslu av einum møg-ligum frystiskipi. Talan var um eitt skip, 750 t. til stóðdar, ið var 7 ára gamalt, og sigldi 10 mil. Keypsprisurin var 70 tús. krónur og gjaldstreytirnar søg-ust vera lagaligar.

Á fundi í »Enigheden« 20. mai 1928, varð samtykt, at felagið skuldi stuðla ætlanini, og somu stóðu høvdu øll hini feløgini, ið vóru eftirspurd.

Skipafelagið var ikki fært fyri at útvega tann neyðuga peningin til keypið, og setti seg tí í samband við donsku stjórnina við bøn um fíggarligan stuðul, men borgarliga stjórnin hjá Madsen-Mygdal vildi ikki veita stuðul til ætlanina, men legði istaðin hugskotið fyri »Det Forenede Dampskibsselskab«, D.F.D.S., sum beinanvegin vildi seta ein trolara í rutu, sum skipafelagsbáturin var ætlaður at sigla.

Føroysku umboðsmenninir á dana-tingi, Andrass Samuelsen og Oliver

Effersee, sum til dagliga stuðlaðu stjórnina Madsen-Mygdal, søgdu seg tá vera harmar um, at stuðulin til Skipafelagið ikki varð veittur, men mettu seg ikki kunna gera nakað meira við málið. Men danski javnaðarflokkurin, sum hin nýstovnaði javnaðarflokkurin í Føroy-um hevði neyvt samarbeiði við, ætlaði ikki at lata málið falla uttan nærri viðgerð. Flokkurin sá týðningin í tí, at føroyingar sjálvir útfluttu fiskin, so sleppast kundi undan ov nógvum millum-handlarum, sum jú skuldu hava sín part av »lagkøkuni«, samstundis sum partur føroysku fiskimanna og føroyinga sum heild minkaði í sama mun, í hesum føri púra óneyðugt.

19. desember 1927 sendi danski javnaðarflokkurin soljóðandi fjarrit til »Føroya Social Demokrat«:

»Redaktør Niclasens og Direktør Holm-Jacobsens Ekspedition til København, for sammen med Folketingsmand Samuelsen at opnaa Laan til et færøsk Koleskib, maa anses for strandet, idet Regeringen har nægtet at yde det omtalte Laan. Færøernes Fiskerforening burde tage denne Sag op og i Forening henvende sig til Regeringen og Rigsdagen. Rigsdagen vilde da sikkert stille sig velvillig. Socialdemokratiet vil i alle Tilfælde paa det energiske støtte en saadan Henvendelse fra færøske Fiskeres Side.

Fjarriritið varð síðani latið stjórn Føroya Fiskimannafelags, sum beinanvegin setti seg í samband við sóknarformennin-ur úti um landið, og spurdu, »... um teir felagsins vegna vildu mæla til, at málið um feskfiskastudning varð fram-til ríkisstudningi Føroya fiskimannum til frama«.

Eftir at hava fingið játtandi svar frá øllum formonnum, sendi fiskimannafelagið soljóðandi bræv:

»Til det socialdemokratiske Parti paa Rigsdagen!

Foranlediget ved, at Regeringen har afvist Skipafelagið Føroyars Andragende om et Laan til et Koleskib og dermed ogsaa afvist at fremme en Sag af uoverskuelig økonomisk Betydning for de

færøske Fiskere paa den Maade, som Fiskerne ønsker, og endydeligere foranlediget ved Deres Telegram af 19. Dec. til »Føroya Social Demokrat« tillader vi os gennem det socialdemokratiske Parti At henvende os til Regeringen og Rigsdagen med Anmodning om, at der af Statens Midler ydes et Laan af passende Størrelse og paa lempelige Vilkaar til Iværksættelse af Foretagender paa Færøerne, der i første Række har til Formaal at eksportere Fisk i fersk Tilstand til de engelske og eventuelt andre fordelagtige Markeder.

Denne Sag har to Sider, der maa fremmes omtrent samtidigt: 1) Tilvejebringelsen af et henstuvende moderne indrettet Eksportskib. 2) Oprettelsen af et passende Antal Is- og Kolehuse i de vigtigste Havne paa Færøerne.

Den forstnevnte Side af Sagen har A/S »Skipafelagið Føroyar« arbejdet paa at løse ved at ansøge Staten om Laan paa 200.000 Kr. og Fiskernes Organisation sympatiserer stærkt med denne Maade at løse denne Side af Sagen paa, men da Regeringen har afslaaet at yde Nævnte Laan, er As »Skipafelagið Føroyar« forloblig hindret i at føre Sagen igennem.

Da der i afvigte Sommer ved »Skipafelagið Føroyar«s Skibe er foretaget nogle Forsøg med Udførsel af fersk Fisk til Hull og København samtidig med, at der fra anden Side ogsaa er foretaget lignende Forsøg, opnaede Fiskerne ved »Skipafelagið Føroyar«s Foranstaltninger en højere Pris for deres Produkter, end De paa anden Maade kunde opnaa. Det er saaledes af rent økonomiske Grunde at Fiskerne ønsker at Eksporten iværksættes ved nævnte Selskab.

Fiskernes Organisation, Føroya Fiskimannafelag, tilraader saaledes paa det stærkeste, at Sagen genoptages og at der af Statskassens Midler ydes A/S »Skipafelagið Føroyar« det omsøgte Laan.

Hvad den anden Side af Sagen angaar, ønsker vi at bemærke, at der paa flere Pladser paa Færøerne arbejdes med Tanken om Oprettelse af Is- og Kolehuse, men her stiller Kapitalforholdene sig hindrende i Vejen, naar der skal være Tale om at Fiskerne selv skal have Raadigheden over disse nødvendige Opslagsrum for deres Arbejdsbytte, Fisker.

Det Sted, hvor man er længst fremme med Tankens Realisation, er nok Trangisvaag paa Sudero. Her har Arbejderorganisationen »Enigheden« i Enkelt-hederne udarbejdet Planer baade til Byggeforetagendet og Driften af Koler- og Fryseri. En stor del af den nødvendige Kapital er ogsaa tilvejebragt dels i Form af kontante Penge og dels i Form af tegnet frivilligt Arbejde, men man kan dog paa ingen Maade undvære Støtte fra det offentlige Til Værkets Fuldførelse og til Starten og Driften.

Der vil uden Tvivl inden ret længe indkomme Andragender baade fra Trangisvaag og andre Pladser om Laan og Støtte til saadanne Foretagender, men det er let at forstaa, at der først kommer Part i Is- og Koleanlægget, naar Laanet til Koleskibet er sikret.

De færøske Fiskere anser det ikke for ganske ligegyldigt, hvor hvilken maade Eksporten og Koleværkerne iværksættes.

Det er ikke ensbetydende for Fiskerne, enten Eksportskibets Indehaver er en privat Kapitalist (Selskab eller Enkeltmand) eller det er A/S »Skipafelagið Føroyar«, hvor langt den største Del af Aktiekapitalen er paa Fiskernes, Arbejdernes og Lagtingets Hænder.

Det er heller ikke ligegyldigt, om Is- og Koleværkerne Indehaver er en privat Kapitalist eller det er Sammenslut-

Framhald á síðu 10